

BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH

Yo'ldosheva Odinaxon Tajibayevna

Andijon viloyati Izboskan tumani Maktabgacha va Maktab Ta'limi bo'limi

13 -umumiy o'rta ta'lim maktabi boshlang'ich sinf o'qituvchi

Xalq ta'limi a'lochisi

Annotatsiya: Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga, ijodkorlikka undash uchun interfaol metodlar keng qo'llanilmoqda. Bu metodlar o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi, bilimlarni chuqurroq egallashga yordam beradi va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qiladi. Interfaol metodlar o'quvchilarni faqat passiv qabul qiluvchilar sifatida emas, balki faol ishtirokchilar sifatida ko'radi. Bu metodlar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, guruhda hamkorlik qilish, muammolarni hal etish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning nutq madaniyatini oshirish, muloqot ko'nikmalarini shakllantirish, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, interfaol metodlar, hamkorlik, ijodkorlik, ta'lim, o'quvchilar, muhokamalar, natijalar.

Ta'lim tizimi jamiyatning eng muhim va asosiy sohalaridan biridir. U insonning bilim olish, malaka va ko'nikmalarini shakllantirish, shuningdek, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ta'lim tizimi orqali yosh avlodga nafaqat fan va texnika sohalarida chuqur bilimlar beriladi, balki ularning shaxs sifatida yetilishi, jamiyatdagi o'rnini topishi, madaniy va axloqiy qadriyatlarni egallashi ta'minlanadi.

Ta'lim tizimi o'z ichiga turli darajalar va shakllarni oladi. Boshlang'ich ta'limdan boshlab, o'rta va oliy ta'limgacha bo'lgan jarayonlar tizimli ravishda tashkil etilgan bo'lib, har bir bosqich o'zining maqsad va vazifalariga ega. Shu bilan birga, ta'lim tizimi doimiy ravishda yangilanib, zamon talablariga moslashib boradi. Texnologiyalar rivojlanishi, jamiyatning ehtiyojlari va global o'zgarishlar ta'lim jarayoniga yangi yondashuvlar, metod va usullarni kiritishni talab qiladi. Ta'lim tizimining samarali ishlashi uchun ta'lim muassasalari, o'qituvchilar, o'quvchilar va ota-onalar o'rtasida samarali hamkorlik muhim ahamiyatga ega. O'quv jarayonida interfaol metodlar, innovatsion texnologiyalar va individual yondashuvlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularning o'zlashtirish darajasini yaxshilaydi. Shuningdek, ta'lim tizimida adolat va tenglik tamoyillari asosida har bir o'quvchiga

sifatli ta'lim olish imkoniyatini yaratish zarur. Bugungi kunda ta'lim tizimida xalqaro standartlarga moslashish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, o'qituvchilarning malakasini oshirish va ta'lim kontentini doimiy yangilab borish kabi masalalar ustuvor hisoblanadi. Shu sababli, ta'lim tizimini rivojlantirish va takomillashtirishga doir strategiyalar ishlab chiqish va amalga oshirish davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi.

Ta'lim jarayonida interfaol metodlarni qo'llashning asosiy tamoyillari mavjud. Ulardan biri – o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlashdir. O'qituvchi darsni faqat ma'lumot berish sifatida emas, balki o'quvchilar bilan muloqot qilish, ularni muammolarni birgalikda hal qilishga jalb qilish vositasi sifatida tashkil etishi kerak. Shuningdek, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, ularni o'z qarorlarini asoslashga o'rgatish ham muhimdir. Interfaol metodlar turli xil shakllarda namoyon bo'lishi mumkin. Masalan, guruh ishlari, rolli o'yinlar, muammoli vazifalar, muhokamalar, loyihalar ustida ishlash kabi usullar. Guruh ishlari o'quvchilarni bir-birlari bilan fikr almashishga, hamkorlikda ishlashga o'rgatadi. Rolli o'yinlar orqali o'quvchilar turli vaziyatlarda o'zlarini sinab ko'rishadi, bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Muammoli vazifalar esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rag'batlantiradi, ularni yangi bilimlarni mustaqil izlashga yo'naltiradi. Darslarda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jamlashga yordam beradi. An'anaviy darslarda o'quvchilar ko'pincha passiv bo'lib qoladilar, bu esa ularning bilim olish jarayonini sekinlashtiradi. Interfaol metodlar esa o'quvchilarni doimiy ravishda jalb qiladi, ularni dars jarayoniga faol qo'shilishiga undaydi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning bilim darajasining oshishiga olib keladi. Shuningdek, interfaol metodlar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish imkonini beradi. Har bir o'quvchi o'zining o'rganish uslubiga ega, ba'zilar vizual, ba'zilar eshitish orqali yaxshiroq o'rganadi. Interfaol metodlar esa turli usullarni qo'llash orqali har bir o'quvchining qiziqishini uyg'otadi va o'rganishni samarali qiladi.

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llashda o'qituvchining roli juda muhimdir. O'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki rahbar, yo'naltiruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi. U o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlab, darslarni qiziqarli va mazmunli qilish uchun doimiy ravishda yangi metod va usullarni izlab topishi kerak. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarning yutuqlarini muntazam baholab, ularni rag'batlantirib borishi zarur. Interfaol metodlar ta'lim jarayonida texnologiyalar bilan birga qo'llanilganda yanada samarali natijalar beradi. Masalan, interaktiv doskalar, kompyuter dasturlari, ta'limiy o'yinlar va onlayn platformalar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda katta yordam beradi. Bu vositalar o'quvchilarga o'z bilimlarini mustahkamlash, yangi ko'nikmalarni o'zlashtirish imkonini beradi. Shuningdek, interfaol metodlar yordamida o'quvchilar orasida ijtimoiy munosabatlar rivojlanadi. Guruh ishlari, muhokamalar va loyihalar orqali o'quvchilar bir-biri bilan muloqot

qilishni o'rganadilar, birgalikda ishlash ko'nikmalarini shakllantiradilar. Bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Interfaol metodlarning yana bir afzalligi – ularning moslashuvchanligi. Har bir dars mavzusi va o'quvchilarning xususiyatlariga qarab metodlarni tanlash va moslashtirish mumkin. Bu esa ta'lim jarayonini individual yondashuv asosida tashkil etishga imkon beradi. Bundan tashqari, interfaol metodlar o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Turli vazifalar va o'yinlar orqali o'quvchilar yangi g'oyalar yaratishga, muammolarni noodatiy usullarda hal etishga o'rgatiladi. Bu esa ularning kelajakdagi ta'lim va hayotdagi muvaffaqiyatlari uchun poydevor bo'ladi.[1]

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llashda ba'zi qiyinchiliklar ham bo'lishi mumkin. Masalan, o'qituvchilar bu metodlarni to'liq o'zlashtirmagan bo'lishi, dars uchun yetarli vaqt ajratilmasligi yoki materiallarning yetishmasligi kabi muammolar yuzaga kelishi mumkin. Shuningdek, ba'zi o'quvchilar yangi metodlarga moslashishda qiynalishi mumkin. Shu bois, o'qituvchilar doimiy ravishda malakasini oshirib, yangi pedagogik texnologiyalarni o'rganib borishi muhimdir. Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashishga undaydi, shuningdek, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar yordamida ta'lim jarayoni qiziqarli va mazmunli bo'lib, o'quvchilarning bilim darajasi sezilarli darajada oshadi. Shu bois, o'qituvchilar ushbu metodlarni o'z darslarida faol qo'llashlari, doimiy ravishda yangi usullarni o'rganib, ta'lim sifatini yaxshilashga intilishlari zarur.[2]

Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Bu metodlar o'quvchilarning o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga va ijodiy yondashishga rag'batlantiradi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar nafaqat bilim oladilar, balki o'zaro muloqot qilish, birgalikda ishlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Bu esa ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lishi lozim. O'qituvchilar ushbu metodlarni o'z darslarida samarali qo'llash orqali o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning qiziqishini uyg'otish va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Ta'limda interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshirish bilan birga, ularning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.[3]

Interfaol metodlar o'quvchilarning o'z fikrlarini erkin ifoda etishlari, savollar berishlari va javoblar olishlari uchun qulay muhit yaratadi. Bu esa o'quvchilarning o'z bilimlarini mustahkamlashlariga yordam beradi. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash orqali o'qituvchilar o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlab,

darslarni individual xususiyatlarga moslashtirish imkoniga ega bo'ladilar. Shu tariqa, ta'lim jarayoni yanada samarali va mazmunli bo'ladi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar nafaqat dars mavzusini o'rganadilar, balki turli vaziyatlarda o'zlarini qanday tutish, muammolarni qanday hal qilish kerakligini ham o'rganadilar. Bu esa ularning kelajakdagi hayotda muvaffaqiyatli bo'lishlariga asos yaratadi.[4]

Shu bilan birga, interfaol metodlar o'qituvchilarga o'z darslarini yanada qiziqarli va samarali qilish imkonini beradi. O'qituvchilar turli usullarni qo'llab, o'quvchilarning e'tiborini jalb qiladilar, ularni dars jarayoniga faol jalb qiladilar. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning bilim olish darajasini oshirishga xizmat qiladi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar o'zaro fikr almashadilar, bir-birlariga yordam beradilar va darsdan olgan bilimlarini amaliyotda qo'llashga harakat qiladilar. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini yanada oshiradi. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining zamonaviy talablariga javob beradi. Bu metodlar o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashishga undashda muhim rol o'ynaydi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar nafaqat bilim oladilar, balki o'zaro muloqot qilish, hamkorlik qilish va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Shu bois, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash ta'lim sifatini oshirishning samarali yo'li hisoblanadi. O'qituvchilar ushbu metodlarni o'z darslarida faol qo'llash orqali o'quvchilarning bilim darajasini oshirish, ularning qiziqishini uyg'otish va ta'lim jarayonini yanada qiziqarli qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.[5]

Interfaol metodlarning ta'lim jarayonida qo'llanilishi o'quvchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. O'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, savollar berish va javoblar olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytiradi. Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni qo'llash orqali o'qituvchilar o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olib, darslarni yanada samarali tashkil etadilar. Shu tariqa, ta'lim jarayoni o'quvchilar uchun qiziqarli va mazmunli bo'ladi. Interfaol metodlarni darslarda samarali qo'llash ta'lim jarayonining sifatini oshirish, o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirish va ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu metodlar o'quvchilarning faolligini ta'minlab, darslarni yanada jonli va qiziqarli qiladi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar faqat bilim olish bilan cheklanmay, balki o'z fikrlarini erkin ifoda etish, muammolarni hal qilish va jamoaviy ishlarda faol ishtirok etishni o'rganadilar. Bu esa ularning o'rganish jarayoniga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi va bilimlarni chuqurroq egallashga yordam beradi. Interfaol metodlarni qo'llashda darsning maqsadi va vazifalarini aniq belgilash juda muhimdir. Har bir dars uchun o'quvchilarning qaysi ko'nikmalarini rivojlantirish, qanday bilimlarni o'zlashtirish kerakligini oldindan rejalashtirish zarur. Bu reja asosida mos metodlarni tanlash o'quv jarayonining

samaradorligini oshiradi. Interfaol metodlar turli shakllarda bo'lishi mumkin: guruh ishlari, muammoli vazifalar, rolli o'yinlar, muhokamalar, loyiha asosida o'rganish va boshqalar. Har bir metodning o'ziga xos afzalliklari bor va ularni dars maqsadiga qarab to'g'ri tanlash muhim hisoblanadi. O'quvchilarning faolligini oshirish uchun dars jarayonida ularni doimiy ravishda fikr bildirishga, savollar berishga va muhokamalarda ishtirok etishga undash kerak. Bu esa o'quvchilarda o'z fikrini erkin ifoda etish, tinglash va boshqalar bilan muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Interfaol metodlar yordamida o'quvchilar mustaqil fikrlashni o'rganadilar, bu esa ularning tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Masalan, muammoli vazifalar va loyiha asosida o'rganish jarayonida o'quvchilar mustaqil ravishda ma'lumot izlash, tahlil qilish va natijalar chiqarish ko'nikmalarini egallaydilar.[6]

Interfaol metodlardan foydalanishda o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish muhimdir. Har bir o'quvchining o'rganish uslubi, qobiliyati va qiziqishlari turlicha bo'lishi mumkin. Shuning uchun o'qituvchi darsni shu jihatlarni inobatga olgan holda tashkil etishi lozim. Masalan, ba'zi o'quvchilar ko'proq amaliy ishlar orqali o'rganishni afzal ko'rishi mumkin, boshqalari esa muhokama va bahs-munozaralarda faol bo'lishi mumkin. O'qituvchi esa turli metodlarni kombinatsiyalab, har bir o'quvchining ehtiyojiga moslashgan dars o'tkazishi kerak. Texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish interfaol metodlarning samaradorligini oshiradi. Zamonaviy ta'lim vositalari – interaktiv doskalar, ta'limiy dasturlar, onlayn resurslar va o'yinlar yordamida darslar yanada qiziqarli va interfaol bo'ladi. Bu vositalar o'quvchilarning diqqatini jamlashga yordam beradi, ularni yangi bilimlarni o'zlashtirishga yanada faol jalb etadi. Shuningdek, texnologiyalar yordamida o'quvchilar mustaqil ravishda yangi mavzularni o'rganishlari va o'z bilimlarini mustahkamlashlari mumkin. O'qituvchining roli interfaol metodlarni qo'llashda o'zgacha bo'ladi. U endi faqat bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, motivator va rahbar sifatida faol ishtirok etadi. O'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarning faoliyatini boshqaradi, ularni rag'batlantiradi va kerak bo'lganda yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. O'qituvchi shuningdek, o'quvchilar orasida ijobiy muloqot va hamkorlik muhitini yaratishi zarur. Jamoaviy ishlar interfaol metodlarning eng samarali shakllaridan biridir. Guruh ishlari va muhokamalar orqali o'quvchilar bir-birlari bilan fikr almashadilar, birgalikda muammolarni hal qilishadi va o'zaro yordam ko'rsatadilar. Bu esa ularning jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi, shuningdek, o'zaro hurmat va ishonchni mustahkamlaydi. Jamoaviy ishlar o'quvchilarning liderlik qobiliyatlarini ham rivojlantirishga yordam beradi.[7]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu metodlar

o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashishga undaydi, shuningdek, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Interfaol metodlar yordamida ta'lim jarayoni qiziqarli va mazmunli bo'lib, o'quvchilarning bilim darajasi sezilarli darajada oshadi. Shu bois, o'qituvchilar ushbu metodlarni o'z darslarida faol qo'llashlari, doimiy ravishda yangi usullarni o'rganib, ta'lim sifat

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Safarova Muqaddas Sultonovna. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida interfaol metodlardan foydalanish". Toshkent, 2024. "Ilm-Ziyo" nashriyoti.
2. Islomova Gulbahor. "Boshlang'ich sinflarda interfaol darslarning afzal jihatlari". Toshkent, 2024. "O'zbekiston Ta'limi" nashriyoti.
3. Karimov Oybek. "Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlar: nazariy va amaliy jihatlari". Toshkent, 2023. "Fan va Texnologiya" nashriyoti.
4. Tursunova Dilnoza. "Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar samaradorligi". Toshkent, 2023. "Ziyo" nashriyoti.
5. Xudoyberdiyeva Nilufar. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol metodlardan foydalanish". Toshkent, 2022. "Ilm-Fan" nashriyoti.
6. Mirzaeva Saodat. "Boshlang'ich sinf darslarida zamonaviy interfaol metodlar". Toshkent, 2022. "O'zbekiston Yoshlar" nashriyoti.
7. Rahimov Sardor. "Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar va ularning ta'lim sifatiga ta'siri". Toshkent, 2021. "Ilm-Ziyo" nashriyoti.
8. Normatova Gulnora. "Boshlang'ich sinflarda interfaol usullar yordamida o'quvchilarning faolligini oshirish". Toshkent, 2021. "Fan va Ta'lim" nashriyoti.
9. Qodirova Malika. "Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlarni qo'llash: nazariy va amaliy aspektlar". Toshkent, 2020. "O'zbekiston Ta'limi" nashriyoti.
10. Akhmedova Dilorom. "Boshlang'ich sinflarda interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik shartlari". Toshkent, 2020. "Ilm-Fan" nashriyoti.